Stenungsunds kommun

Yttrande
2026-10-20

Dnr M-2026-809

Fredrik Johansson

Regeringskansliet

Remissvar över Nationellt förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter

Förslag

Tekniska myndighetsnämnden i Stenungsunds kommun har tagit del av förslaget på förbud för PFAS i vissa produkter. Följande skriftliga synpunkter lämnas.

1. Det är lovvärt att Sverige går före EU och fattar beslut om nationellt förbud för PFAS i vissa produkter, i linje med våra grannländer. Därför tillstyrker Stenungsunds kommun förslaget om att införa ett förbud mot PFAS i vissa konsumentprodukter.
2. De gränsvärden som slutligen sätts bör ligga i linje med våra grannländers värden.
3. Ett undantag för skyddsprodukter (PPE) bedöms vara acceptabelt.
4. En förutsättning för en fungerande tillsyn är ett samordnat system för att dra tillbaka sådana produkter som påträffas i tillsynen som bryter mot förbudet, liknande livsmedelstillsynens system RASFF. Ovanstående har inte tagits upp i utredningen utöver att vissa medel för marknadskontroll tillförts de statliga myndigheterna.
5. Kosmetika, kläder och hushållsartiklar/ föremål i kontakt med livsmedel köps idag ofta direkt via e-handelsbolag från utanför EU. Huvudansvaret för import och utsläppande på marknaden hamnar på Kemikalieinspektionens ansvar. Dessa produkter kan också enkelt leta sig in hos exempelvis skönhetsbranschen, och påträffas av kommunens tillsyn. Det krävs resurser och förutsättningar för hur sådan tillsyn ska kunna genomföras.
6. I promemorian utreds inte konsekvenser för kommunens tillsyn vid lagändringen utöver att taxa kan tas ut enligt 27 kap 1§ Miljöbalken (1998:808). Även om avgift kan tas ut så innebär utökade tillsynsområden att det kommer krävas utbildning, avdelade personalresurser och även samordning mellan myndigheter. Tillsynsområdet är inte tillräckligt stort för att rekrytera ny personal, varför befintlig personal kommer behöva utbildas för ändamålet. Om det inte är tydligt vilket ansvar kommunen har för tillsynen, eller möjlighet att prioritera tillsynen, finns risk att förbudet efterlevs ojämnt över landet.
7. Få kommuner har fullständig kostnadstäckning från avgifter. Om provtagning ska användas av produkter som direktimporterats och används inom verksamheter kan tillsynen både bli kostsam för verksamhet och kommunen. Dessutom ställer det ytterligare krav på utbud i upphandling av laboratorium.

Skäl till ställningstagandet

Allmänt

PFAS är ett problem idag, och föroreningen påträffas bland annat i grundvatten och i naturen. Eftersom det kan dröja flera år innan ett förbud mot PFAS i konsumentprodukter är på plats är det lovvärt att Sverige fattar ett beslut om ett nationellt förbud.

Flera av våra grannländer fattar nu liknande beslut. I promemorian har det föreslagits gränsvärden som ska gälla, snarare än förbud mot enstaka ämnen. För att göra det enkelt för samarbete över landsgränser bör de svenska gränsvärden ligga i linje med våra grannländer.

Det har inte utretts hur förbudet skulle kunna efterlevas. Det behövs ett system för återkallande av produkter, och en tydlighet i vad som förväntas av kommunens tillsyn. Detta utreds inte i promemorian, utöver att Kemikalieinspektionen har fått resurser för stärkt marknadskontroll. E-handel och införsel från butiker utanför EU nämns inte, eller de konsekvenser som det kan bli för tillsynen. I promemorian framgår det också att man förutsätter att eftersom det går att ta ut avgift så finns förutsättning för tillsynen, och att det inte blir några konsekvenser för kommunens tillsyn. Detta stämmer inte i praktiken, och bör därför utredas närmare innan man fattar beslut om ett förbud.

Förutom i exempelvis PPE (personlig skyddsutrustning) har PFAS sällan någon egentlig vital funktion i vardagsprodukter såsom kosmetika, skidvalla och kan ofta ersättas med andra ämnen. Detta tas upp i den utredning som gjorts kring ett nationellt förbud. Samtidigt är PFAS ett stort miljöproblem, där det är svårt att veta hur stor del som kommer från diffusa utsläpp. PFAS är en stor ämnesgrupp, och att förbjuda ämnen ett åt gången är ineffektivt eftersom nya ämnen ständigt tillkommer. Då ett förbud för ämnesgruppen ska utformas behövs gränsvärden och att man förutsätter att flourerade ämnen utgörs av PFAS, vilket man tagit upp i promemorian.

Då våra grannländer, och även flera stora EU-länder går före med förbud är det som tidigare nämnt lämpligt att Sverige följer efter. Det är då också lämpligt att de gränsvärden av perfluorerade ämnen likställs med våra grannländers gränsvärden så att det är enkelt för våra statliga myndigheter att se till att förbudet efterlevs. Det gör det enklare att samarbeta med exempelvis återtag av varor som överstiger gränsvärden över landsgränserna för att minska utsläppen av PFAS, och fyller ett EU-förbuds syfte.

Genomförande av förbudet

För att detta förbud ska kunna genomföras behöver ett system för återtag från marknaden och information mellan tillsynsmyndigheter upprättas. Livsmedelsverket har idag systemet RASFF för liknande ändamål. Detta har inte tagits upp i utredningen kring vilka förutsättningar och konsekvenser som finns för den statliga myndigheten, vilket i längden påverkar den kommunala tillsynen. Att ta tillbaka varor från marknaden som upptäcks bryta mot ett förbud är ett omfattande arbete som inte sällan sträcker sig över flera kommuner och län. Utan ett effektivt system för kommunikation mellan myndigheter är det svårt att samordna ett sådant arbete. Det innebär att en förbjuden produkt kan tas bort på ett ställe, men inte på andra.

Idag sker en omfattande handel via internet. Varor som tas upp i förslaget om förbud, från köksredskap, sportprodukter och kosmetika till kläder är vanliga produkter som kan beställas från delar av världen där inga sådana förbud finns. E-handel är svårt att utöva offentlig kontroll/tillsyn över och kräver specialiserade resurser. Ansvaret för den kontrollen bör falla på Kemikalieinspektionen, eller på Tullverkets införselkontroll. Vem som har ansvaret, hur tillsynen ska ske i praktiken och till vilken kostnad har inte utretts.

Konsekvenser för kommunens tillsyn

I promemorian redovisas att kommunen inte får några större konsekvenser av förbudet, eftersom det kan tas ut en avgift enligt 27 kap. 1 § miljöbalken. I teorin stämmer det. I praktiken innebär ett nytt tillsynsområde alltid avdelande av personalresurser, prioritering av uppgifter, utbildning av befintlig personal och kommunikation med andra inblandade myndigheter. Då förbudet kräver provtagning för att kunna genomföra eventuell tillsyn av återförsäljare behöver även upphandlingen inkludera laboratorium där PFAS i konsumentprodukter kan analyseras. Provtagning är också en metod som är effektiv, men kostsam både för verksamheten och för kommunen. Väldigt få kommuner har fullständig kostnadstäckning från avgifter.

Då PFAS-förbudet kommer utgöra ett mycket begränsat tillsynsområde så riskerar det att prioriteras ner då andra tillsynsområden är mer kända och prioriteras högre. Detta är erfarenhetsmässigt ett problem i kommuner där det förekommer en skuld i tillsynen av anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter. Områden som exempelvis sprängämnesprekursorer, pantsystemet, och märkning av kosmetika eller rökfria miljöer är andra sådana tillsynsområden som sällan får det utrymme det bör ha enligt gällande lagstiftning. PFAS i dricksvatten, i naturen och i direkt kontakt med människor utgör en stor risk. Kommunen kommer bli en del i tillsynen av förbud mot PFAS i vissa konsumtionsvaror, även om Kemikalieinspektionen får huvudansvaret för importörer och grossister. Därför behövs rätt förutsättningar för att kommunen ska kunna utföra uppdraget på ett effektivt sätt. Det räcker inte med att konstatera att en avgift kan täcka kostnaderna för tillsyn.

STENUNGSUNDS KOMMUN
Tekniska myndighetsnämnden